

Třicet let od sametové revoluce

V roce 2019 si připomeneme 30. výročí od tzv. sametové revoluce. Při ní, mezi 17. listopadem a 29. prosincem roku 1989, došlo k politickým změnám v Československu. Komunistický režim padl, a začala se utvářet pluralitní demokracie.

■ Lenka Kopčáková

Změny urychlila ruská perestrojka, rozpad Východního bloku a pád Berlínské zdi.

Revoluce v Československu, až na 17. listopad, nebyla provázána násilím. Zahraniční novináři ji nazvali „sametovou revolucí“ a synonymum jí zůstalo doposud.

Žďárské noviny se během roku 2019 pokusí mapovat události před 30 lety, měsíc po měsíci. Pokud máte, vážení čtenáři, sami své zážitky nebo postřehy z tohoto roku, napište nám.

Žďárská hláška o schodech...

Dnes se ale ještě trochu více vrátíme v čase. Možná vzpomínáte na prosinec 1987, kdy se Žďár stal slavným. To díky televiznímu výroku dělníka ze Žďasu, že se schody od spodu nahoru nezametou... Tenkrát nepředstavitelná hláška!

Když reportér Čs. televize Jiří

V DOBĚ perestrojky přinášela TV pořad Soudy, názory z lidu. Při reportáži ze Žďasu zazněla ona slavná věta o schodech, které se od spodu nezametou... Vyslovil ji Karel Rosecký, na snímku. Foto: archiv Česká televize

Podlipný přijel do žďárských strojírny a slévárny natáčet první díl publicistického cyklu Soudy, jeho cílem bylo přinést názory lidí. Chtěl navázat na stejný pořad z roku 1968... Soudy běžely až do roku 1992.

A tak v záběrech diskuze s partou fachmanů zaznívaly úderné názory: „...Musí to přijít ze shora – z vlády přece,“ „...Pro přestavbu jsme ochotni udělat dost...“ A pak zazněla ona věta. Dle pamětníků ji vyslovil tehdejší horizontkář na hale 4, Karel Rosecký: „Měli jsme mistra, který říkal: „Nikdy jsem neviděl schody zametat odspodu...“

Odvysílané hlášky se ihned chytily zpívající právník Ivo Jahelka. Písničku Balada československá poprvé zapěl v červenci 1988 při Portě v Plz-

ni, a publikum slzelo smíchy. Konečně uvolnění!

A zde je ona druhá sloka, již provázela chytlivá melodie:

*Já jsem divák televizní
a otázka v uších mi zní:
Kdo byl asi poslán k řádu
za ty první Soudy z Žďasu?
Jak tam jeden od lopaty
zapojil se do debaty,
řek' to všechno jednou větou:
že se schody nezametou,
byť by byly z mramoru,
nikdy zdola nahoru.*

Dle našich informací tehdy ve Žďare nikoho nevyhodili.

Události před 30 lety

Palachův týden

Jak události roku 1989 zachytil tehdejší žďárský kronikář města Otakar Kovář, prvních deset měsíců a 17 dnů roku 1989 proběhlo v našem městě klidně, byť lednové události v Praze, zákroky proti demonstrantům, vystoupení proti politice strany a režimu, akce „Několik vět“ a výzvy k dialogům naznačovaly, že závěr roku bude jiný...

Leden 1989

Pojďme se podívat na první měsíc

revolučního roku.

Československo:

Mezi 15.–20. lednem 1989 proběhla série demonstrací u příležitosti 20. výročí úmrtí Jana Palacha, zejména na Václavském náměstí v Praze. Demonstrace byly policií a lidovými milicemi potlačeny s dosud nevídanou brutalitou (vodní děla a slzný plyn) a čelní představitelé opozice (Václav Havel) byli uvězněni. Pro tyto události se později vžil název Palachův týden. V reakci na ně vznikla petiční akce Několik vět. Do konce června nasbírala na 40.000 podpisů.

Žďár nad Sázavou

Většina občanů zatím žila poklidným životem. Rada MěNV vzala na vědomí průběh výstavby sídliště Libušín 2, zahájené v roce 1986. Po dokončení má mít 546 bytů, včetně základní technické a občanské vybavenosti (jesle, mateřská škola, prodejna potravin). V roce 1989 začíná výstavba dalších 227 bytů a bude dokončena stavba bloku se 64 malometrážními byty s pečovatelskou službou pro starší spoluobčany.

Rada vzala na vědomí zřízení a výstavbu kovo podniku Tesla ve Žďáře, čímž se zlepšily možnosti zaměstnání žen a profesí, které dosud ve Žďáru nebyly... V lednu 1989 má s. p. Žďas 5 518 zaměstnanců. Starostou města je Vratislav Knoflíček.

-lko-

Žďárskou vyšetřovnu StB důvěrně znal

Své o předlistopadové době může vyprávět žďárský disident Vít Bohumil Homolka.

■ -lko-

Zpočátku pracoval jako číšník, a později vedoucí hospod IV. cenové skupiny pod RaJ Žďár nad Sázavou.

Coby člen žďárské undergroundové kapely Atomová Mihule se přátelil s brněnskými disidenty. V roce 1978 podepsal v Brně Charty 77, a brzy se o něho začala zajímat Státní bezpečnost (StB).

„Jako na nepřátelskou osobu na mě byly založeny dva svazky: ‚Rok‘ a svazek ‚Teror‘. StB pak začala sbírat usvědčující materiál, který by dokázal, že jsem režimu nepřátelský objekt,“ říká dnes 62letý muž.

StB Homolku předvolávala na tzv. PVO, čili pohovory s vybranou osobou. Ty se uskutečňovaly v momentech, kdy by mohlo dojít k narušení oslav, návštěv správních funkcionářů, soudních procesů, a v roce 1989 i povolených demonstrací.

V. B. Homolka žďárskou vyšetřovnu StB důvěrně znal. Byla v posledním patře dnešního sídla Policie ČR na Brněnské ulici. „Příslušníci bylo, tuším, dvanáct. Součástí takových pohovorů bylo důrazné varování před odjezdem např. do Prahy, Brna, Ostravy, nebo před držením hladovky, jako se např. držela za Petra Cibulku,“ vzpomíná na autora polistopadového seznamu agentů StB. Toho v dub-

Od roku 1978 byl v hledáčku StB.

nu 1978 zatkli na udání kamaráda - za šíření hudebních nahrávek, dokumentů Charty, zakázaných knih... Jak později Cibulka uvedl v jednom rozhovoru, když už nemohl ve vězení vydržet tělesné tresty, začal s hladovkou. Příznivci mu stejným způsobem vyjadřovali podporu...

„StB mě varovala i před stykem s těmi a těmi osobami. Někdy mi bylo doporučeno raději nevycházet, čili takové domácí vězení,“ ohlíží se.

Výslechy byly vedeny metodou hodný a zlý policajt, a jejich součástí byly rádoby usvědčující kriminální činy, vyhrožování vězením či vaz-

DISIDENT V. B. Homolka má medaili od ministra obrany za třetí odboj.

Foto: Lenka Kopčáková a archiv

bou... „Také chtěli vědět, co se děje v disentu a v undergroundu, jaké se chystají akce, kdo co napsal, podepsal apod. Připomínám, že v roce 89 již nebyly výslechy tak důrazné a časté,“ uvádí tehdejší rebel.

Bylo mu zakázáno být zaměstnán ve Žďáru, a coby číšník jezdil za prací až např. do Svratky. Pak se náhodou uvolnilo místo vedoucí hospody U labutě, tehdy IV. cenové skupiny. „Ta hospoda byla na konci své pouti,

topilo se v ní v kamnech, nevařilo se, byl to zkrátka pajzl. A proto jsem tam nosil při obsluze dokonalý smoking, který jsem si koupil ve frcu, dříve ho nosil uvaděč cirkusu Kludský,“ říká.

V listopadu 1989 patřil V. B. Homolka k aktivistům sametové revoluce ve Žďáře a zakladatelům místního Občanského fóra. Žďárská demonstrace proběhla právě před Labutí.

(Pokračování na str. 10)